

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 3. V torek 18. januarja 1853. II. tečaj.

Tonček v šoli.

Gosp. fajmošter in gosp. učitel sta dobro vedela in v sercu nosila, kar slavni detovodja Kellner pravi v svojej knjigi: „Die Pädagogik der Volksschule in Aphorismen.“ To knjigo bi imel vsak učitel iz glave znati; za to bomo tudi mi v našem „šols. prijat.“ včasi iz imenovane knjige kaj poslovenili in svojim čast. bravcom podali. G. Kellner piše: „Kakor se kdo obnaša, kedar prvokrat pred nas stopi, to se nam v serce vtisne, in le malo kedaj smo v stanu, pervega utiska znebiti se. Na tem je veliko ležeče, to je imenitno in velikobart razsodi za celo življenje. Posebno otroci na tem visijo in po tem sodijo, kakor se jim kaka reč prvokrat pokaže. Komaj da ptujca zagledajo, koj hitro vedó, ali je otrokom prijatelj ali ne, in po tem se tudi proti njemu obnašajo: ga ljubijo in se radi okolj njega znajdejo alj se ga bojijo in ogibajo. —

Da bi to vsak učitel dobro prevdaryl in si na vso moč prizadjal, prvi den, ko otroci v šolo stopijo, slovesno in veselo obhajati! Saj si marsikteri stariši v svojej nespameti prizadevajo, otrokom praviti, kako strašen in grozoviten kraj da je šola! Komaj se fantiči malo bolj razvijejo in malo bolj prešerni biti postanejo, že po hiši glas zagromi: „Fantalin mora v šolo, da se pri pokoju biti nauči!“ Komaj materni nauki, kateri so včasi tudi tako narobe, da se Bogu usmili, komaj ti nauki deklici nočejo prav v glavo, že razkačena mati s perstom na šolo pokaže, kjer bode učitel s palico pomagal! Komaj otroci malo prirastejo in včasi starišem kako veselje grenijo alj napost delajo, že se veselijo na šolo, ktera jim bode neporedne otroke iz pod nog spravila!

Ako si iz cele duše učitel, prizadevaj si in glej, da take neumne besede in abotne stariše na sramoto pripraviš, in da borne sirote, ki trepetaje in vsi oplašeni v šolo pridejo, koj hitro prvi den potolažiš, razveseliš, jim koražo daš in si tako njih serca pridobiš! Ne pozabi, da pridejo k tebi taki ljudi v goste, ktere je sam božji zveličar prijazno in ljubeznivo k sebi vabil! Zato je den, ko otroci začnejo prvič in nanovič v šolo hoditi, velik in vesel praznik, obleci taj svojo lepo jopo, derži se veselo in lepo na smeh, popravi in očedi skerbno šolsko izbo, sprejemi svoje ljubence kakor pravi dober oče, — in boš vidil, tega otroci nikolj ne bojo pozabili!“

Po teh besedah sta se gg. fajmošter in učitel ravnala; — kaj sta prvi šolski dan napravila, bomo slišali prihodnič. —

Dobre misli.

Pogovor dveh učiteljev.

Bilo je v nedeljo popoldan. Mladi učitelj Blagoljub pride svojega bližnjega soseda, starega učitelja Bogomira obiskat. Ko se eden družega prav prijazno in po bratovsko pozdravita, se usedeta in se takole pomenkovata:

Blagoljub. Komaj že čakam, da imam čas in da k tebi pridem, dragi moj, zato ker se vselej tako lepo in po domače pogovoriva. Zagotovim te, ljubi Bogomir, da vselej, kadar od tebe pridem, zopet prav veselo na svoje delo v šolo grem.

Bogomir. To me veseli, da sva prijatla, saj če se še učitelji med sabo ne bomo radi imeli in se eden z drugim po bratovsko pogovorili ne bomo, kam bi pač prišli? — Če se že roko-delci in prosti kmetje radi med sabo kaj poprašajo in pogovore, kako da bi jim to in uno bolje steklo in se obernilo, koliko več nam je pač učiteljem, ki se vsi na enakem polju trudimo, potrebno in dobro, da se pogovorimo in si povemo misli svoje. Oj, ko bi pač pri šolah in učiteljih več edinosti in bratovske ljubezni bilo, vse vse bi se spremenilo in boljše bilo!

Blagoljub. Res je to, dragi moj, edini biti in ljubiti se moramo. Sam po sebi vem, kako težko mi je bilo, ko sim pervikrat

v šolo prišel in začel. Dolgo bi se mi bilo slabo godilo, ko bi pri-
jatlja ne bil dobil, da ga poprašam in da se pogovoriva kaj in kako
mi je treba. Zares ti povem, da sim popred vse drugače s šolo
mislil, preden sim resnično skušati začel. Še zdaj se spomnim,
ko sim pervikrat v šolo med svoje otročiče prišel, kako zlo mi
je serce tolklo in sam nisim vedel kje in kaj bi se bil lotil. Vse
poprejšne pripravniške vodila so se mi nekako preslabe in pre-
suhe zdele, in bal sim se že, da kaj bo z menoj! —

Bogomir. Verjamem ti, da je bilo tako. Tudi jaz sim ena-
ko skušal. Toda človek, ako ima dobro voljo, to je, ako učitelj
resnično mladino ljubi in je v svojem stanu zadovoljen, se mu ni
treba nikoli bati, da bi pri svojem imenitnem delu pešal in zasta-
jal. Ljubezen do mladine in šole premaga vsake težave. Iz lju-
bezni izvirajo in pridejo dobre misli, in od tod vse drugo, kar je
treba in dobro.

Poglejmo mlado mamico, ki ima svojega sinčeka v naroč-
ju! Od nje se lahko ljubezni učimo. Ona ne misli veliko, kako
bo zdaj tako, zdaj tako zanj skerbela, ampak ona mu je vsa in
vse. Nobena reč ji ni pretežka in nemogoča, če je treba, da bi
za sinčeka bilo. —

Tudi učitelj mora ravno tako svoje otročiče, kakor lastne
ljubiti. Tako se širi počasi iskriča ljubezni tudi po otročjih ser-
cih; in se presadi in zarase daleč okoli. Srečen je učitelj, ki te-
daj svojo mladino prav in resnično ljubi. Njegova služba je
božja služba, ki se z nobeno drugo posvetno priličiti ne da.

Blagoljub. Prav govoriš, ljubi moj, le ljubezen do šole
nam pomaga in nas blagoslovi pri trudnem učiteljskem delu. Ven-
dar žalostno morava spoznati, da je ravno zdaj redko, kjer bi se
taka resnična ljubezen dobiti zamogla. Pomisli le, kako se je v
nekterih krajih dozdam z učitelji in šolo godilo in se še godi.
Kako malo in slabo smo se učitelji za svojo imenitno službo pri-
pravljali in kadar smo izšolali ali prav za prav pripravniško šolo
zapustili, smo mislili, da je zdaj vsega konec in da bomo zdaj
šele dobro živeti začeli, — da bi bili pa misliti in preudariti mo-
gli, kaj in kako je v resnici učiteljski stan, nam ni nikdo razložil
in povedal. Zares bi bilo še bolj žalostno, ko bi sem in kje sku-

šenih učiteljev ne bilo, kateri svojim mlajšim bratom večkrat iz svoje krušnice radi kaj povedó in dajó.

Bogomir. Tako je. Zato se jaz vselej veselim, kadar imamo kaki učiteljski shod, — posebno ako kateri vneti šolski prijatli zraven pridejo. Eden eno reč sproži in omeni, drugi zopet drugó, in tako pride vselej veliko lepéga na dan. Oj, ko bi pač veliko dobrih bratov med sabo imeli, naše šole bi se kmalo preuredile in zboljšale. Če sami ne bomo začeli, in ne se lepo poprijeli, tako dolgo je vse drugó le slabo in puhlo vošenje. — Ako pa hočemo sami sebe za svojo imenitno službo vredno posvetiti, se moramo z ponižnim sercom tudi k Bogu obrétniti, da bi nam pomagal in nas vodil po naših težavnih potah, zakaj moč in podpora pride le od njega, ki je djal: „Jaz sim pot, resnica in življenje.“ Na njega in k njemu naj se obračajo in stekajo na vsih potih vse misli naše! On nam pomaga, da sami ne vemo kdaj in kako.

Blagóljub. Oj, to je res. Kadar smo pervikrat v šoli svoje roké k Bogu povzdignili in združeni molili, in ko sim vidil svoje otročiče pobožno k nebesom zamišljene biti, me je v serce in dušo prečudno pregrelo in vnelo, da nikoli ne bom pozabil tistega dne. —

Ko sta se ta dobra učitelja tako lepo pogovarjala, se je že naredila noč, in čas je bilo iti Mario zvonit. Šla sta vsak sebi in se presérčno poslovila: **Z Bogom, z Bogom!** —

A. Praprotnik.

Starejši, nikar ne kolnite!

Na Nemškim, tam kjer reka Rhein v severnim morju kmalo svoj tek že konča, si je majhen fantik v vlicah nekiga mesta zašel. Siromaček ni vedel kam se podati, ni vedel svojih starejšov stanovanje iskati. Začne na glasno gerlo vekati. Na njegovo premilo vriskanje pridejo vsmileni ljudje ino bi ga radi k ateji ali mami zapeljali. Kedar ga vendar niso poznali, tudi oni niso vedili kam z njim. Za to ga barajo: Kdo so tvoj atej, kako jim je ime? Jokaje odgovori: *Vrag.* Takšniga odgovora se vsi zavzemejo, in še enkrat fanteja prav prijazno barajo: **Povej, povej,**

kdo so tvoj oče? Urno spet odgovori: *Vrag*. Barajo ga dalej: Kako se mama imenujejo? *Tudi vrag*, jim odgovori. Kako se pa hiši pravi, kder tvoji starejši prebivajo? Reče jim: *Vragova hiša*. Na vprašanje: Kdo pa si ti? odgovor da: *Vragov otrok*.

Nekaj takega zbarati jih strah ino groza spreleti. Zdaj pristopi mestničan, in plašnim ljudem čudno reč kmalo razodene.

Starejši le tega otroka so v svetim zakonu živeli, da se Bog vsmili. Dan na dan je bil prepir med možam in ženoj. Kleti ino zmerjati se jima je šlo gladkej ko pa litanije moliti. Je mož pijan domu privihral, ga je žena na pragu čakaje za dober večer pozdravila: Ti si živi vrag! Je otrok kaj zadolžil, hitro ga je mati zaklela: Tvoj oča je živi vrag, in ti si vragov otrok. Lehko si mislimo, da na tako pozdravljenje tudi vjezen mož žene angela ni imenoval. Dostikrat je le ta zakonska razpartija v preklinjanji toljko hrupa napravila, da ni bilo mogoče drugih besedi razločiti, ko pa: O vragova hiša! O peklenko življenje! Takih ino podobnih besedi je mlado dete zvesto zapomnilo, ino od oča ino matere, od sebe ino hiše ni poznalo spoštenejših imenov, kakor: Vragov oča, vragova mati, vragov otrok, vragova hiša.

Če že tedaj rahel otrok starejšov slabi izgled toljko gotovo posnema: koljko več bodo odrašeni sinovi, odrašene hčere po hudobiji zanikarniga očeta ino malopridne matere se obnašali? Kaj pomaga tvojimu otroku, v šoli razlaganje druge Božje zapovedi slišati, ja kaj hazni, desiravno tudi ti taistimu ojstro prepoveduješ Božjiga imena brez potrebe izrekovati, dokler ti sam pred njegovimi všesami zmerjaš ino kolneš kot pijan vozač na cesti? Sviri svojo hčero pred nespodobnim ino nesramnim življenjem koljkor hočeš; imej jo še toljko pri terdim; pošilaj jo še toljko pogostim v pridige ino keršanske navke; nič, čisto nič ne bo izdalo, dokler ti pod tvojoj strehoj dvomene pesmi ino nesramne pogovore terpiš, se h tistim smejiš, alj pa jih clo z svojim jezikom podperaš. Oča! ti svojimu sinu molitev ino spremišlovanje svetih reči priporočuješ; ti ga vedno budiš, oča ino mater častiti in za lepo imeti; kaj pa bo vse to prida rodilo, če ti sam prederzno bereš knjige ino časopise, v kterih vragovi sleparji sveto vero zasmehujejo, edinopravo cerkev zaničujejo ino

vsako naprejpostavljenim dolžno čast ino pokoršino z nogami teptajo? Mati! ti si prizadovaj svojo hčero zadovoljno, prihranjivo in ponižno izkojiti; ino ti sama čez tvoj stan v cenljivih oblekah prevzetno šumiš, imenitno ješ ino piješ, kakor da bi jutre jesti ino piti več treba ne blo. Oča! ti svojega sina z lepimi besedami h treznosti ino delavnosti opominjaš, ino tebi se tvoja lastna koža smili, ter brez dela po cele dni ino tedne postopaš, svoje in svojih otrok premoženje po kerčmah zapravljaš, vpijanjen Boga in dobre ljudi strašno žališ. „Lepo in koristno je, da ti breme, katero drugim nositi nakladaš, nar prej sam nosiš, in sam na sebi poskusiš, kako se drugi voditi imajo.“ S. Bern. ep. 72. „Tisti, kateri le koj učijo in po tem ne ravnajo, svojim navkom moč odvzemejo.“ Lactant. l. 3. D. J. „Kdor stori in uči, bo velik imenovan v nebeškem kraljestvu.“ Matth. 5, 19.

J. N. G.

Nekaj za pridne šolarčke in druge otroke, ki brati začenjajo.

Pri ljubih malih veselje do učenja in lepe obnaše vnémati in ohraniti, služijo gospodam katehetam, rednikam, učenicam mnogotere svete podobice, pohvalni lističi itd., ktere jim v darilo dajejo, ako se vredne skažejo. To je prav in dobro kakor pomoček zraven drugih, zlasti vernih nagibov; vender se pa sliši sem ter tje pritožba, de se s temi rečmi že tako rekoč gnoj dela, ker jih je vse preveč, in želé kake spremembe. Po naši misli bi bilo naj primerniši darilce za otroke tisto, katero bi jim ne délalo le samo veselja, ampak tudi korist rodilo. V ta namen bi bile primerne bukvice v majčkeni obliki (Miniaturform), lepe v svoji zunanji obleki, še lepši pa v svojim obsegu, ktere naj bi obsegle mnogotere kratke, lične in mične pesmice s pristavljenimi kratkimi molitvicami po otroških zadevah in potrebah, s primernimi podobicami vmés in s posebno lepo barvano podobico sv. Alojzja na čelu. Razložene bi mogle biti mično in ob kratkim otrokam nar potrebniši čednosti, in pristavljeno več zgledeov svetih otrok. Vse bi moglo biti tako napravljeno, de bi otročičem vnémalo ve-

selje do Boga, molitve, cerkve in sploh do čednosti in lepe obnaše. Dobro bi bilo tudi, pristaviti opomin, da naj otroci pri vsaki priložnosti radi v cerkev stopijo in nekoliko pomolijo pred sv. Rešnjim Telesam, in še pred drugimi oltarji, torej naj bi se jim pristavile kratke pobožnosti pred sv. Rešnjim Telesam, in še p. pred Jezusovim, Marijnim Sercam, sv. Alojzjem, pred podobo angela varha, sv. Jožefa in drugih bolj znanih svetnikov. Opomniti bi se utegnilo ob kratkim, kako imajo vse ljube stvari lepi namen, človekovo serce k Bogu povzdigovati; lepa pesem: *Benedicite omnia opera Domini Domino* itd. poslovenjena, bi lahko služila v pojasnilo. Natis bi zamogel biti z razločnimi pismenkami, večimi in manjšimi, priprostimi in zlejšanimi po razméri, in bukvice v pisanim zavitku lično vezane, de bi tudi po zunajnjim svojimu namenu vstregle. — Slaba poskušnja enaciga darila za otročiče je ravno spod tiska persla pod napisam: „*Stezica v nebesa. Bukvice pridnim otrokam namesto podob.*“ Na svitlo dala *L. Jeran* in *A. Zamejc*. Dobé se pri bukvovezih *Kremžarju* in *Ničmanu* v Ljubljani prav lično napravljene po 5 krajc. — Za poskušnjo sledi tukaj sostavek:

Na grobu sošolca.

Oh solzite se cvetlice,	Pa nihar več ne tožimo,
Obmolknite v zraku tice;	Kviško, kviško se ozrimo!
Černe zemlje nam gomila	Upamo de duša gôri
Je prijatela pokrila!	Je med angelskimi kori.
Bil je dober; vsi veseli	Če pa madež še nesprani
Smo ga radi, — radi imeli;	Pred obličje Božje brani,
Zdaj ga ruša groba tiga	Ga s kervjo mu, Jezus! zbriši,
Nam zakriva, — ni ga, ni ga!	V bukve živih ga zapiši.

Molitvica.

O Bog, ki si našiga tovarša iz tega sveta poklical, daj mu po svoji neskončni milosti večni mir in pokoj, in večna luč naj mu sveti; po Jezusu Kristusu, Gospodu našim. Amen.

Zg. Dan.

Drobtinčica.

* *Iz Krasa* se v „Novice“ piše: Pač žalostno je viditi, dragi slovenski bratje! da srenja svoji živini pastirja in varha najme in ga plačuje, da živino škode varje, otroci pa krog letajo, brez čuvaja, kakor ovce brez pastirja. To dokazuje, da neumna živina je mnogim ljudem bolj pri sercu kakor lastni otroci! Hvala Bogu! pri nas na Krasu pod Komensko faro ni taka. Vendar žalost me obide, ker vidim, da nekteri stariši svoje dečke u šolo pošiljajo, ne da bi se kaj naučili; ampak nar več zato, da jim nepokoja doma ne delajo; če je pa le količkaj dela pri kmetih, morajo zanemariti šolo. Nikjer se pa ne manjka tudi taci starišev, ki otrok u učilnico pošiljati ne marajo ker pravijo: „saj tudi mi živimo, čeravno ne znamo pisati in brati.“ Lepa čast! katero si tudi mula ali osliček prilastiti zamore, ker tudi on živi. — Spet drugi pravijo: „kaj je treba še teh stroškov (unkošting) u srenji, da moram vsako leto zato 50 krajcarjev učitelju odrajtovati; čemu to?“ Se ve da, za 50 krajcarjev se človek dvakrat napije, — to več zda! — Nekteri clo s tem šolo odbijajo, „da u šoli se še otroci skazé, da postanejo potem nar večí malopridneži, kakor to marsiktera skušnja kaže.“ Po tem takem bi bili malopridneži vsi duhovni, vradniki, zdravniki, obertniki, tergovci in milioni tistih, ki se k omikanim štejejo, ker so vsi u šolo hodili.

Naj bi sosebno srenjski predstojniki, možje izmed ljudstva, nobene priložnosti ne zamudili, svoje sosede podučevati, da šola je vsa cemu človeku potrebna in vsa cemu v dobiček, naj bo kakoršnega koli stanú, ker za vsacega je dobro, da si kaj zapisati in zrajtati vé, da zamore kaj brati, kar mu pomaga k posvetni in dušni sreči.

Bunc.

Družtvo sv. Mohora.

* Družtvo šteje dones 711 družtvenikov in že nekaj več kot 300 je jih letnino za leto 1853 plačalo.

Dalej so pristopili: 638. Srednojovaška šola v Bohinu; 639. g. Jože Dolenc, fajm, v Tujincih pri Kama.; 640 g. Mat. Kožuh, kapl. v Ipavi; 641. g. Mat. Puher, kapl. v Naklim.

Odgovorni izdaj. in vredn. A. Einšpieler. Natisnil J. Leon u Celovcu.